

AUSA · XXI · 154 (2004) p. 539-549 © Patronat d'Estudis Osonencs

LA FI D'UN CICLE? LA PARTICIPACIÓ ELECTORAL A OSONA, 2003-2004

ENRIC CASTELLNOU / JOSEP M. RENIU
Vocal de la Universitat de Vic / Universitat de Barcelona

The end of a cycle? Participation in elections in Osona, 2003-2004

Les quatre convocatòries electorals que han tingut lloc en els anys 2003 i 2004 han comportat, *de facto*, pel que fa a la comarca d'Osona, la fi d'un cicle marcat pel domini del nacionalisme de Convergència i Unió. L'estudi analitza les dades d'aquestes quatre convocatòries i el seu context, i especialment les dades sobre participació electoral, per tal d'establir hipòtesis sobre quines són les dinàmiques que han donat lloc a aquesta variació.

Paraules clau: eleccions, partits polítics, participació electoral.

The four elections that were called in the years 2003 and 2004 represented, de facto, the end of a cycle marked by the dominance of the nationalism of the political party Convergència i Unió for the region Osona. The study analyses data from these four elections and their contexts, particularly data on voter participation, in order to arrive at hypotheses as to what the elements were that led to this change.

Keywords: elections, political parties, voter participation.

1. Introducció

En els darrers dos anys, 2003 i 2004, els osonencs hem estat cridats quatre vegades a les urnes: eleccions municipals i autonòmiques l'any 2003 i eleccions legislatives i europees l'any 2004. Deixant de banda altres elements del comportament electoral, el cert és que els resultats polítics d'aquestes eleccions han suposat la fi d'un cicle de domini hegemònic del nacionalisme convergent a la nostra comarca. Una de les hipòtesis sovint emprades per explicar les repetides derrotes electorals de les esquerres enfront de CiU ha estat la incapacitat de mobilitzar el seu electorat. En aquest sentit, només fóra esperable un canvi polític en aquelles situacions de gran participació electoral, on les esquerres mobilitzarien tots els seus recursos.

El nostre interès, així, és apropar-nos a quin ha estat el comportament participatiu dels osonencs en aquestes eleccions, per tal d'esbrinar si aquesta hipòtesi –una vegada confirmada l'alternança en bona part dels àmbits polítics excepte a la ciutat de Vic– té o no validesa.

Inicialment, una primera aproximació a les dades de participació posa en relleu que en aquests processos electorals no s'han introduït variacions significatives en

les pautes de comportament polític dels ciutadans. Com ha estat habitual des de les primeres eleccions democràtiques de 1977, els osonencs van participar en major mesura en les eleccions generals, seguides per les autonòmiques, les locals i, finalment, les eleccions europees.¹ Aquestes darreres mantenen els índexs més baixos de participació, per sota del 50%, en bona mesura a causa de la llunyania amb què es percep l'àmbit polític europeu.²

Així, aquest comportament electoral no sols ha mantingut uns valors moderats pel que fa referència a l'abstenció, sinó que es troba encaixat en les pautes de conducta electoral catalana en les quals es mou sempre en una taxa de participació més elevada. Efectivament, els diferents processos electorals dels anys 2003 i 2004 confirmen que l'abstenció a Osona continua per sota de la global de Catalunya i que segueix un patró de comportament vinculat a les oscil·lacions generals del conjunt del país. En aquest sentit, un exemple d'això és l'increment de la participació en les eleccions generals de març de 2004 que, amb la victòria per majoria relativa del PSOE a Espanya –però no a Osona–, implicaren l'alternança política, tal i com també havia succeït en moments anàlegs (1982, triomf socialista; 1996, victòria del PP). Per altra banda, els increments de participació es vinculen també a un major grau de competitivitat entre les diferents opcions polítiques, en especial en l'àmbit local.

2. La participació electoral

Les eleccions locals de 2003

Amb valors propers al 70%, la participació electoral dels osonencs a les eleccions locals del 2003 es va mantenir en una forquilla de valors que oscil·la entre el 60 i el 70% de mitjana. Per zones –plana de Vic, Lluçanès, Cabrerès-Guilleries-Montseny i Bisaura–, els osonencs demostraren un comportament electoral semblant al dels comicis precedents. Com sempre, s'observa una més elevada participació al Cabrerès-Guilleries-Montseny (81,4%), prop de sis punts menys al Lluçanès (75,6%), molt menys –tretze punts– al Bisaura (68,4%), mentre que la plana de Vic es recupera i amb un 74,6% assoleix el seu índex més alt de totes les eleccions locals des de 1979.

Entre els municipis osonencs amb més participació destaquen Alpens (92,3%) i Malla (92%), seguits per Tavèrnoles (91,3%) i el Brull (91,2%), quatre poblacions que constitueixen municipis de baixa demografia i amb dues opcions polítiques presents que generen alts nivells de confrontació electoral i, per tant, una major participació. En l'altre extrem, el dels municipis amb menor participació, hi trobem Sora (52,1%) i Sobremunt (55,7%), en bona mesura a causa del fet que

1. Una anàlisi més profunda del comportament polític i electoral dels osonencs es troba a RENU, J. M.; GONZÁLEZ, M.; CASTELLNOU, E. *La Política a Osona. El comportament polític i electoral dels osonencs*. Vic: Eumo Editorial, 2002.

2. A partir dels treballs de Karl H. Reiff, les eleccions europees es van qualificar com a eleccions de segon ordre, en relació a la major importància atorgada pels electors envers les diferents eleccions legislatives o presidencials dels estats membres. En el cas català i osonenc no és agosarat emprar l'expressió «eleccions de quart ordre», vistos els percentatges de participació obtinguts històricament.

només una única candidatura va concórrer a les eleccions.³ Una situació força semblant es va donar a Santa Maria de Besora (59,1%) i Santa Eulàlia de Riuprimer (60,2%). Per la seva banda, les tres grans poblacions osonenques, Vic (64,7%), Manlleu (65,8%) i Torelló (65,9%), van registrar taxes igualment baixes en la línia tradicional de poca participació amb una gran fragmentació del vot en set, sis i cinc candidatures, respectivament, tot confirmant així que a Osona la participació més baixa es dona en les poblacions grans.

Tot i valorant en els seus termes la lògica participativa pròpia de les eleccions locals, esbiaixada per les dinàmiques internes de cada població, difícilment homologables per raó de seva diversitat i complexitat, cal tenir presents alguns factors externs com a incentius a la participació. Així, la situació política general, amb efervescència política al carrer i als mitjans de comunicació, segurament va ajudar a motivar la participació activa dels ciutadans.

Aquesta predisposició a la participació també va ser esperonada, sobretot, per l'increment en la competitivitat electoral. Així, l'aparició de dues forces polítiques noves –la Plataforma per Catalunya (PxC) i la Candidatura d'Unitat Popular (CUP)– va oferir nous incentius a aquells electors que no trobaven cap opció del seu gust. També trobem un petit augment del nombre de les candidatures independents, si bé sense una relació de clara i evident continuïtat amb les llistes de comicis anteriors i amb escassa capacitat de coalició. En resum, el total de candidatures va ser de cent trenta-nou, força per sobre de les cent vint de l'any 1999, i s'assolí doncs el rècord de llistes en unes eleccions locals a Osona.⁴ Respecte a la filiació política d'aquestes candidatures, CiU en va presentar una més que l'any 1999 (49 en total); ERC presentà nou candidatures noves (29 en total); el PSC, sis més (22 en total); el PPC, tres (14 en total), mentre que l'únic retrocés va ser el d'IC-V que en va perdre una (7 en total) (Vegeu els quadres 1 i 2).

Cal destacar, també, la persistència de sigles vinculades a determinats partits polítics amb l'objectiu de bastir agrupacions de candidatures en l'àmbit comarcal per a la posterior formació del Consell Comarcal. Els exemples d'aquestes vinculacions foren Acord Municipal –AM– en l'àmbit d'ERC, Entesa pel Progrés Municipal –EPM– en el cas d'IC-V i Progrés Municipal –PM– en el del PSC.

Finalment, els resultats indiquen clarament una forta davallada de CiU que, si bé es manté en primer lloc en termes agregats, el cert és que confirma la finalització d'un cicle també en l'arena de la política local. Així les grans beneficiades d'aquesta pèrdua de presència convergent foren essencialment les candidatures d'ERC i, per altra banda, també es pot associar a aquest fenomen –així com a la pèrdua de recolzaments del PPC– la sorprenent representació de la formació extremista PxC en els dos principals municipis: Vic i Manlleu.

3. Si bé és cert que a Sobremunt el Partit Popular de Catalunya va presentar una llista, aquesta no va obtenir ni un sol vot, fent palesa la nul·la vinculació entre la llista i el municipi, un cas anàleg als de les llistes del PP a Sant Sadurní d'Osormort i a Vidrà, i d'ERC a Espinelves.

4. El recompte de candidatures a les eleccions locals és: 1979, cent quatre candidatures; 1983, noranta-dues; 1987, noranta-tres; 1991, cent tretze; 1995, cent trenta-dues, i 1999, cent vint.

Quadre 1. Evolució de les candidatures a les eleccions municipals a Osona

Partit	1979	1983	1987	1991	1995	1999	2003
CiU	27	29	45	45	47	48	49
PSC-PSOE	6	2	-	6	9	16	22
ERC	3	1	11	17	30	20	29
PSUC/IC-V	1	1	-	2	3	8	7
UCD/CDS	6	-	2	1	-	-	-
AP/PP	-	3	2	-	3	11	14
Osona '83	-	20	-	-	-	-	-
PMO/IPMO	-	-	13	18	14	-	-
PTC/UC	1	-	-	-	-	-	-
AMD	4	-	-	-	-	-	-
NE	-	1	-	-	-	-	-
PI	-	-	-	-	-	2	-
OM	-	-	-	3	1	-	-
EIO	-	-	-	-	19*	-	-
Grup Unitat	-	-	-	-	3	-	-
IO	-	-	-	-	-	10	-
Independents	56	35	20	21	3	4	15**
PxC	-	-	-	-	-	-	2
CUP	-	-	-	-	-	-	1
TOTALS	104	92	93	113	132	120	139

Font: Actualització dels autors, a partir de RENIU, J. M.; GONZÁLEZ, M.; CASTELLNOU, E. *La Política a Osona. El comportament polític i electoral dels osonencs*. Vic: Eumo Editorial, 2002.

En xifres absolutes CiU va patir una pèrdua que deixà la coalició en 25.520 vots, ERC n'aconseguí 15.965, també pujà el PSC fins a 16.109, IC-V es mantingué amb 4.166, mentre el PPC descendia a 1.638, i la PxC, amb 1.721, i la CUP, amb 605, assolien resultats baixos però que, en el cas de la PxC, li permeteren superar el PPC a Vic i a Manlleu i IC-V a Vic. CiU disminuïa la capacitat de concentració del vot i se situava per sota del 50%. I les diverses llistes independents sumaven en total 4.390 vots, dels quals 4.191 correspongueren a les candidatures agrupades als efectes del Consell Comarcal.⁵

Les eleccions autonòmiques de 2003

La primera característica diferencial d'aquests comicis deriva del relleu de Jordi Pujol com a candidat de CiU a la presidència de la Generalitat després de vint-i-quatre anys. Això va suposar un canvi important en les estratègies electorals, esperonades per uns sondeigs d'intenció de vot que auguraven una victòria

5. Segons un acord de la Junta Electoral Provincial de Barcelona del 23 de juliol de 2003, les candidatures independents agrupades als efectes del Consell Comarcal eren tretze. No incloïa Independents de Sant Pere de Torelló-Federació d'Independents de Catalunya (ISPT-FIC) ni Joves per Tona (JT).

Quadre 2. Ofertes electorals a les eleccions locals per municipis*

Municipi	1979	1983	1987	1991	1995	1999	2003
Alpens	1	1	1	2	2	2	2
Balenyà	3	3	2	5	3	4 (1)	5 (1)
El Brull	1	1	1	2	2	2	2
Calldetenes	3	3	3	3	3	3	2
Centelles	3	3	4	3	4	4 (1)	4 (1)
Collsuspina	1	1	1	1	3 (1)	2	2
Espinelves	2	2	1	1	3 (2)	4 (3)	4 (3)
Folgueroles	2	1	3	4 (1)	2	4	3
Gurb	3	3 (1)	2	1	2	2	3 (1)
Lluçà	1	1	1	1	2	1	1
Malla	2	1	1	1	1	1	2
Manlleu	3	3	3	5 (2)	5	5 (1)	6
Masies de Roda	2	1	2	2	2	3 (2)	3 (1)
Masies de Voltregà	2	2	1	2	3	4	4 (1)
Montesquiu	1	1	2	3 (1)	2	3	2
Muntanyola	1	1	1	1	3 (2)	2	4
Olost	3	4 (1)	3 (1)	3 (1)	3 (1)	2	2
Orís	1	2	2	1	3 (1)	1	2
Orià	2	1	1	2	3 (1)	2	4 (1)
Perafita	2	1	1	1	2	2	2
Prats de Lluçanès	3	2	3 (1)	1	2	2	2
Roda de Ter	3	3	2	3	3 (1)	5 (2)	3
Rupit i Pruit	1	1	2	4	4 (1)	2	2
Sant Agustí de Lluçanès	1	1	1	1	2 (1)	1	1
Sant Bartomeu del Grau	1	1	2	3	3 (1)	1	3
Sant Boi de Lluçanès	3	2	2	2	2	1	2
Sant Hipòlit de Voltregà	2	2	2	2	3	2	3 (1)
Santa Julià de Vilatorrada	1	3	4	3	3	3	3
Sant Martí d'Albars	1	1	1	1	2 (1)	1	1
Sant Martí de Centelles	2	2	1	1	3	2	2
Sant Pere de Torelló	1	2	2	2	3	3 (1)	4 (1)
Sant Quirze de Besora	2	2	1	2	3	2	2
Sant Sadurní d'Osormort	1	1	1	2 (1)	2 (1)	2 (1)	3 (2)
Sant Vicenç de Torelló	2	4 (1)	1	2	2	1	2
Santa Cecília de Voltregà	1	2	1	1	2 (1)	2	1
Santa Eugènia de Berga	2	1	2	1	3	3	3
Santa Eulàlia de Riuprimer	1	1	2	1	2	1	1
Santa Maria de Besora	1	1	1	1	2 (1)	1	1
Santa Maria de Corcó	4	3	1	3	3	2	5
Seva	3	2	2	3	2	2 (1)	3 (1)
Sobremunt	1	1	1	1	1	1	2 (1)
Sora	2 (1)	1	1	2	2	1	1
Taradell	2	2	3	3 (1)	2	3 (1)	4 (2)
Tavèrnoles	2	1	1	2 (1)	2	2	2
Tavertet	2	1	2	3 (1)	2	2	2
Tona	2	2	1	4 (1)	3	3 (1)	5 (2)
Torelló	4	3	2	4	4	6 (1)	5
Vic	6 (2)	4	6 (2)	5	7 (1)	5	7 (1)
Vidrà	1	1	2	2	2 (1)	2 (1)	2 (1)
Viladrau	2	2	2	2	2	2	1
Vilanova de Sau	3	1	2	2	2	1	2
TOTALS	104 (3)	92 (3)	93 (4)	113 (10)	132 (18)	120 (17)	139 (21)

* Les xifres entre parèntesis indiquen les candidatures que no assoliren representació al consistori.

socialista, recolzada especialment en la fi del cicle i la rendició de comptes polítics pels pactes de CiU amb el PP. Aquests factors s'afegien al clima polític de dura confrontació que ja provenia de les precedents eleccions municipals de finals de març, si bé això no va motivar un gran creixement de la participació dels osonencs, ja que només es va incrementar en dos punts i mig (fins a assolir un 72,6%) respecte de les eleccions locals anteriors.

El percentatge global de participació electoral a Osona va deixar la comarca en una situació comparativa millor que la dels comicis municipals: si en aquells Osona se situà en el lloc número vint en relació a Catalunya, en aquestes ho féu en el setè. Novament va ser la zona del Cabrerès-Guillerics-Montseny la que va assolir els valors més elevats (78,2%), seguida en aquesta ocasió per la Plana (75,8%), on es féu efectiu l'augment de participació a les poblacions grans (Vic, Manlleu, Torelló i Roda de Ter). El Lluçanès fou l'única zona on el percentatge de participació a les autonòmiques registrà una taxa més baixa que a les municipals (74,4%) i amb tot ocupà la tercera plaça amb un punt més que el Bisaura (73,4%).

Pel que fa als resultats, la victòria general de CiU a Osona amb el 44,6% no va amagar que per primera vegada des de 1980 la coalició convergent no guanyava a tots els municipis: ERC va assolir, només per sis vots, la victòria a Muntanyola. En el conjunt de la comarca ERC, amb un 28%, va recuperar la segona posició desplaçant el PSC a una incòmoda tercera posició amb el 15,7% dels vots. Per la seva part, el PPC no va arribar al 5%, IC-V obtingué el 4,5% mentre que la PxC confirmava les seves mancances polítiques estructurals i aconseguia resultats insignificants (0,7%).

El tret més significatiu fou que CiU, tot i haver mantingut el primer lloc en el rànquing de formacions polítiques, no va assolir el 50%. En algunes poblacions, com Manlleu (38,7%), tot i recol·locar-se en primera posició, no recuperava prou terreny i el resultat més aviat augurava dificultats en el futur que es concretarien a les generals de març de 2004 (amb només el 29,1%) i a les europees del juny del mateix any (25,5%).

De totes formes, aquests resultats de CiU a Manlleu posen en evidència les diferents dinàmiques que regeixen la decisió del vot en dues cites electorals diferents. Així, per exemple, ERC a Olost va guanyar les municipals amb el 52,2% i va perdre a les autonòmiques amb el 36,7%; a Manlleu la victòria en les locals amb un 37,2% es convertí en derrota a les autonòmiques amb el 25,9%, o a les generals i europees amb el 25,6% i el 19,4% respectivament. A Centelles la gran victòria socialista de les municipals amb el 72,6% es transformà en un curt 21,3% a les autonòmiques, mentre que la davallada a Torelló fou similar: del 46,4% al 21,7%.

Les eleccions generals de 2004

L'extraordinària participació electoral arreu d'Espanya i els resultats obtinguts per cada partit, també a Osona, el dia 14 de març de 2004, difícilment es poden explicar sense fer esment a la colpidora sotragada provocada pels atemptats de l'11 de març i els esdeveniments immediatament posteriors. Diferents estudiosos han avaluat per al conjunt d'Espanya que la xifra d'electors que canviaren el vot fou d'entre dos milions i mig i tres milions, ja fos perquè optaren per votar en lloc

d'abstenir-se, ja fos perquè es decidiren per votar per un partit diferent del que havien escollit anteriorment.

Els efectes de l'11-M se sumaren a la ja major participació electoral habitual als comicis generals i provocaren una forta disminució de l'abstenció, perfectament comprovable a Osona. Aquesta dinàmica va donar com a principals resultats clares victòries del PSC a poblacions tan importants com Manlleu i Torelló i, en general, una recuperació del vot socialista que aconseguí novament la segona plaça a la comarca, tot superant un altre cop ERC.

Així, la participació a Osona es va situar en el 80,8%, només comparable a la registrada l'any «del canvi», el 1982. En aquest context, les dinàmiques de vot i participació dual entre CiU i el PSC, així com també entre CiU i ERC, es van amplificar en aquesta ocasió.⁶

Curiosament, la zona del Cabrerès-Guillerics-Montseny, caracteritzada per enregistrar els índexs més alts de participació electoral, notà com alguns municipis (el Brull i Rupit-Pruït) patiren un augment de l'abstenció en relació a les autonòmiques. Un increment abstencionista que a Osona només es repetí –per dècimes: 0,15%– a Sant Boi de Lluçanès, mentre Sobremunt mantenia el mateix percentatge (63,8%).

La Plana va ocupar en aquesta ocasió el primer lloc, amb un 83,4%, seguit pel 82% del Cabrerès-Guillerics-Montseny, el 79,9% del Bisaura, i el Lluçanès, amb un 78%. Més de cinc punts de distància entre la Plana i el Lluçanès, i gairebé quatre entre Vic i Prats de Lluçanès. Els resultats a Osona indiquen clarament un vot fidel als diversos partits però igualment una important transferència de vot cap al PSC (23,2%) i també cap a ERC (29,6%). El més perjudicat, a banda de la pròpia CiU que va baixar fins a obtenir el 34,6%, fou el PPC que només obtingué el 7,5% dels vots.

La dada significativa, en aquesta constatació del final de cicle electoral a Osona, és que per primera vegada ERC va guanyar a diverses poblacions osonenques en unes eleccions generals: Calldetenes, Folgueroles, les Masies de Roda, Montesquiú, Muntanyola, Sant Pere de Torelló, Sobremunt, Tavèrnoles i Vilanova de Sau, i gairebé va empatar amb CiU a Sant Julià de Vilatorrada i Santa Maria de Corcó. Per la seva banda, el PSC recuperava Manlleu, que perdia ERC.

Les eleccions europees de 2004

Els comicis per al Parlament europeu constituïren l'altra cara de la moneda pel que fa a l'abstenció, que es disparà a Osona, a Catalunya, a Espanya i a la majoria dels Estats membres, sovint més tenyides de política domèstica que de veritable debat programàtic. Aquest ha estat el cas d'Espanya, on l'enfrontament entre el PSOE i el PP va plantejar el procés electoral com una revàlida (des del punt de

6. Diversos estudis analitzen el vot dual i l'abstenció diferencial. Vegeu, per exemple, la tesi doctoral de RIBA, C. *Vot dual i abstenció diferencial. Tres aproximacions a l'estudi del comportament electoral a Catalunya. 1982-1993*. UAB, 1995. Vegeu també RENUÍ, J. M.; GONZÁLEZ, M.; CASTELLNOU, E. *La Política a Osona...*, op. cit.

vista del PP) de les eleccions de març. Tal i com era de preveure pel context de l'elecció i pel seu contingut, aquesta forta bipolarització no va provocar una major participació electoral, ans al contrari.

Si a Europa, en general, no es va superar el 50% de votació –amb una mitjana del 44,2%–, a Espanya tampoc (45,9%), a Catalunya encara menys (40,2%) i tampoc a Osona (40,6%).⁷ Novament van ser els municipis del Cabrerès-Guillerics-Montseny els més participatius, amb una mitjana del 51,6%, i en quatre poblacions superaren el 50%. La Plana va tornar a distingir-se com la zona amb més abstenció amb una participació mitjana del 42,6%, en la qual destaquen Tona, Manlleu, Torelló i les Masies de Voltregà, entre altres, en la llista de municipis amb menys participació, en especial Tona (36,5%). El Bisaura va registrar el 48,2% i el Lluçanès se situà per sota amb el 44,6%. La dada significativa de la poca rellevància d'aquestes eleccions en alguns municipis és que en alguns d'ells l'abstenció assolí taxes històriques com en el cas d'Oristà (65,9%) i Sant Boi de Lluçanès (64,2%), les més altes d'Osona. Fins aquest moment els osonencs no havien acudit mai a les urnes per sota del 50%.

De fet, Europa va registrar els índexs més elevats d'abstenció de tota la seva història. Ja s'ha indicat que aquestes són, en el millor dels casos, eleccions de segon ordre. I no només per la pròpia percepció ciutadana, sinó també en el si dels partits polítics que sovint utilitzen aquestes eleccions com a mecanisme de crítica domèstica.⁸ A banda, cal no oblidar que malauradament Brussel·les queda encara molt lluny per al ciutadà del carrer que no sap qui decideix ni què es decideix. Finalment no es pot deixar de banda la dada d'un cert *cansament participatiu* atès que aquesta era la quarta convocatòria electoral en un període molt breu.⁹

Els resultats a Osona oferiren, en el context de la baixíssima participació, un paisatge on CiU es va consolidar en la primera posició amb el 32,6% dels vots. El PSC va repetir triomf a Manlleu i mantingueren una certa lluita electoral pel vot progressista, amb ERC com a principal objectiu, de manera que els socialistes obtingueren el 26,6% del total de vots. Per a ERC aquestes eleccions van posar sobre la taula les paradoxes d'un final de cicle que, no obstant això, a Osona es resisteix a acabar de tombar cap a l'alternança. ERC va perdre força i dels nou municipis que havia guanyat a les generals, només en va poder retenir tres (Calldetenes, Muntanyola i Sobremunt) i n'hi afegí un altre (Sant Julià de Vila-

7. Dels vint-i-quatre estats europeus només sis superaren el 50% de participació: Bèlgica, Grècia, Luxemburg, Xipre, Irlanda i Malta. D'aquests, els quatre primers tenen una llei electoral que estableix el vot obligatori, i per la seva part Irlanda va fer coincidir les eleccions europees amb un referèndum sobre la reforma de la constitució.

8. A Alemanya, Àustria, Dinamarca, França, Holanda, Hongria, Itàlia, Gran Bretanya, Polònia, Portugal i Txèquia el partit al govern, del signe polític que fos, va sofrir una duríssima derrota electoral. Les eleccions europees apareixen, doncs, normalment, com uns comicis *contracíclics*. Vegeu TORREBLANCA, José I. «Claves para entender la abstención en las elecciones europeas». *ARI*, Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos. Núm. 12 (juliol de 2004).

9. Segons l'estudi 2567, de juny de 2004, del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS), més del 20% dels ciutadans espanyols declararen que no havien votat a causa del cansament per tantes eleccions seguides. Vegeu també BARREIRO, B. «El triunfo de la abstención en la nueva Europa». *Claves de la Razón Práctica*. Núm. 145 (setembre de 2004).

torta). IC-V fou un cop més víctima de la bipolarització general entre el PSC i el PPC que beneficià aquests dos grans partits, tot i que tant IC-V com el PPC obtingueren resultats acceptables per a la seva presència electoral (5,8% en el cas de la formació ecosocialista i 8,9% en el cas del partit conservador).

Sobretot a causa de l'elevada abstenció general, però també per la forta bipolarització i per les obligades coalicions dels partits petits, aquests comicis no permeten extrapolar resultats ni prefigurar el futur electoral de les forces polítiques que hi concorregueren. El futur dependrà d'altres elements. Sí que queden clares dues realitats: en primer lloc, Europa no engresca els votants i no els motiva a participar a les eleccions. En segon lloc, avui, a principis del segle XXI, i malgrat l'ampliació acabada, es manté la certesa de l'afirmació de Robert Schuman, un dels pares fundadors de la Unió Europea després de la Segona Guerra Mundial: «la construcció d'Europa es farà a poc a poc, a passos petits». I així s'està fent, amb alts índexs d'abstenció.

3. El rol dels independents

Hem vist anteriorment que les candidatures d'independents englobaven l'any 2003 quinze llistes, tretze de les quals van agrupar-se en funció del seu possible paper al Consell Comarcal. Sumaren, doncs, una llista més que al 1999, però només aconseguiren representació en catorze consistoris. Al mateix temps assoliren menys vots en conjunt i perderen un membre al Consell Comarcal, on han passat de tres a dos, però, en canvi, hi disposen dels vots decisius entre els quinze consellers de CiU i els setze del tripartit osonenc (vuit d'ERC-AM, set del PSC-PM i un d'IC-V-EA-EPM). L'any 2003, doncs, confirmà la continuïtat de la davallada de les formacions polítiques independents iniciada de manera perceptible quatre anys abans. Ratificà també la desaparició de candidatures d'aquelles forces polítiques independents que havien pivotat al voltant de partits de l'esquerra, singularment del PSC però també –en menor grau– d'IC-V. Per tant, les llistes independents conserven les característiques d'heterogeneïtat ideològica, les referències personals o personalistes i de relacions interpersonals, el localisme, la disputa per l'ocupació del mateix espai socioelectoral amb altres candidatures del mateix municipi i en general la poca consistència en el temps o la petita capacitat de perdurabilitat.

I, tanmateix, en el moment en què per segona vegada consecutiva es confirmà una limitada presència de candidatures independents –al costat del creixement de les dels partits convencionals– fou quan assoliren un paper més destacat a Osona com a conseqüència d'uns resultats municipals que repercutiren contra CiU al Consell Comarcal, ja que hi perdé la majoria absoluta i quedà a les resultes d'un procés negociador interpartidista complex. En aquest procés es cometeren diversos errors, entre altres: el de no plantejar-se seriosament la vigència de la llei 8/2003, de 5 de maig, que deixava CiU no a un conseller de la necessària majoria, sinó a dos; el de vincular les negociacions per al Consell –i més concretament per a la presidència– amb la presidència de la Mancomunitat La Plana –de rang juridicoadministratiu i polític inferior– en pactes que un cop coneguts no satisfieren ni a diversos membres de CiU de la Mancomunitat ni del Consell, ni a algunes candidatures independents que no havien tingut mai ni havien de tenir

cap relació d'interès municipal ni polític en general amb la Mancomunitat, i, finalment, el darrer error fou el de no haver intentat una negociació per part de CiU amb el PSC, la resultant de la qual hauria aportat a la institució comarcal una sòlida estabilitat.

Al mateix temps, però, els independents, un cop elegit el nou Consell, han vist esmorteït ràpidament el seu destacat protagonisme, malgrat que ocupen una de les vicepresidències de la institució. Sens dubte, les causes de la disminució del seu pes polític responen tant a l'heterogeneïtat de candidatures tan diferents i distants com a la manca de vincles reals i, per tant, constants o periòdics entre elles: de fet, l'absència d'interessos comuns reals.

La diversitat de les llistes d'independents «pures» es manifesta, entre altres característiques, per dues que mereixen unes petites consideracions. En primer lloc, la novetat d'algunes candidatures, la seva aparició per primera vegada, que contrasta amb el grau de consolidació d'altres ja més veteranes. Entre les primeres, per exemple, es poden citar Independents pel Municipi de Sant Vicenç de Torelló, Muntanyola Present i Futur, Gent del Municipi d'Oristà, Sant Bartomeu del Grau Endavant; i entre les veteranes, Brull Unit, Independents per Malla, Independents per Torelló i la més potent (en vots i en regidors), Tona Futur. Algunes candidatures havien comparegut anteriorment amb noms distints, com els Independents de Santa Eugènia de Berga (que va començar aliada al Grup Unitat l'any 1995) i algunes, després de la seva desaparició, han ressuscitat amb un nom diferent, com Independents d'Orís (abans Som d'Orís). Encara que la multiplicitat de casuístiques és més àmplia, respon, de fet, a la tipologia exposada.

Si per una banda la presència de les candidatures independents impedeix a Osona –i a la gran majoria de les comarques– utilitzar els resultats electorals en relació a altres tipus de comicis, ja que distorsionen el joc polític local en no participar en eleccions supramunicipals, en aparèixer i desaparèixer, en disputar-se el mateix espai que algun dels partits convencionals, i per tant obstaculitzen l'extrapolació dels resultats, per altra banda la varietat de tipologia d'aquestes forces polítiques dificulta les previsions de futur, si bé no hi ha cap raó –ni tan sols pel sobtat protagonisme del 2003– que permeti preveure que augmentarà el seu nombre, més aviat al contrari; i per altra banda, creiem que no seria massa difícil detectar punts d'afinitat ideològica entre algunes de les forces independents presents avui amb alguns partits polítics. El temps, si de cas, desvetllarà aquests interrogants i, en qualsevol cas, caldrà observar l'evolució política general a Catalunya fins a les properes municipals de 2007 i la capacitat de convenciment i/o de pressió de les forces polítiques convencionals.

4. Conclusions

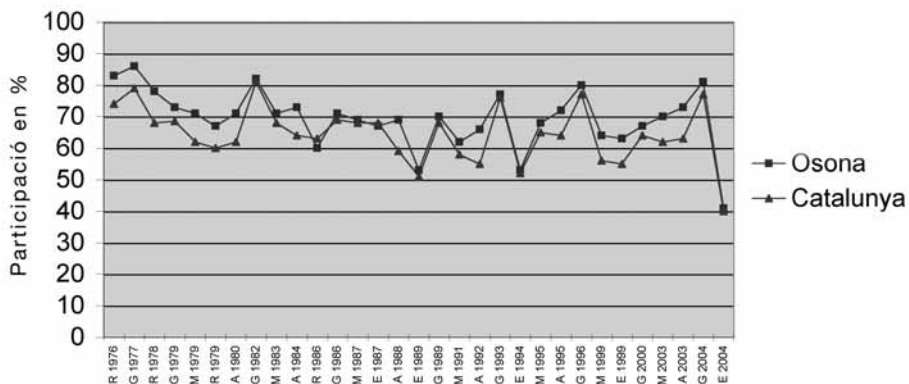
Les quatre eleccions del cicle electoral de 2003-2004 ofereixen, pel que fa a la participació, tres tipologies diferents: a les eleccions de l'any 2003 els osonencs vam respondre en la línia participativa pròpia d'aquest tipus d'eleccions: participació mitjana, però sempre superior a la de Catalunya. I no defugí el comportament electoral habitual l'existència de grans contrastos en els nivells d'abstenció

entre municipis, segons el microcosmos local: abstenció molt baixa quan la contesa electoral es dirimeix en el marc de la bipolarització, i més elevada quan hi concorre una sola llista, i fins i tot amb l'existència de pluripartidisme que genera fragmentació del vot i poca participació, característiques de les poblacions més grans de la comarca.

L'increment participatiu a les eleccions locals del 2003 en comparació a les de 1999 respon en part a motivacions extramunicipals que es combinaren amb la problemàtica local i que a Osona beneficiaren en especial ERC i IC-V, no afectaren essencialment el PSC però sí que van deixar «tocats» a CiU i al PPC. Com a llacet del pastís, una opció radical d'extremadreta de clara referència al fenomen migratori va obtenir sengles regidors a Vic i Manlleu, la PxC, i encara una CUP poc reeixida.

L'any 2004 va esdevenir un any de contrastos, si més no esperables. Així la participació a Osona –i arreu d'Espanya– es va disparar a les eleccions legislatives del 14 de març, mentre que a les europees del mes de juny trobem l'abstenció més elevada mai produïda ni a Osona ni a Catalunya ni a Espanya.

**Gràfic núm. 1. Comparativa participació electoral
Osona/Catalunya**

En resum, la hipòtesi que proposàvem a l'inici de l'estudi no és vàlida per a tots els casos, ja que CiU ha seguit mantenint la primera posició si bé iniciant una davallada que sembla incapaç d'afrontar la conjunció de les forces d'esquerra. Han estat, així, ERC i el PSC les formacions que han capitalitzat aquestes davallades, especialment en el cas dels republicans, de forma que han obtingut alguns «premis» força interessants com el Consell Comarcal, si bé Vic encara es resisteix a l'alternança. En tot cas, s'haurà de veure i seguir.